

Διάλεξη 9^η

Κυριάκος Κυριαζόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Νομικές πηγές σχέσεων κράτους θρησκευμάτων στην Ολλανδία
2. Κατηγορίες προσέγγισης του συστήματος
3. Νομικό καθεστώς των θρησκευτικών οργανισμών στην Ολλανδία

Σκοποί ενότητας

1. Η μελέτη των σχέσεων κράτους – θρησκευμάτων στην Ολλανδία

Εισαγωγή

- Νομικές πηγές των σχέσεων κράτους θρησκευμάτων και νομικό καθεστώς των θρησκευτικών οργανισμών στην Ολλανδία
- Μέσα από την παρουσίαση και το σχολιασμό του άρθρου της καθηγήτριας Sophie C. van Bijsterveld με τίτλο «Κράτος και θρησκευύματα στην Ολλανδία»

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Νομικές πηγές σχέσεων κράτους θρησκευμάτων

Νομικές πηγές

- Οι πηγές του συνταγματικού δικαίου στην Ολλανδία είναι ο νόμος του Βασιλείου - το σύνταγμα , η περαιτέρω νομοθεσία, οι δικαστικές αποφάσεις, το έθιμο η το προηγούμενο και το ευρωπαϊκό και το διεθνές δίκαιο.
- Για τον καθορισμό των σχέσεων κράτους θρησκευμάτων καθεμιά από αυτές τις πηγές έχει τη σημασία της σε διαφορετικό βαθμό.
- Η βάση των σχέσεων αυτών στην Ολλανδία βρίσκεται στο Σύνταγμα του 1983. (van Bijsterveld 2007: 407)

Άρθρο 6

- Στο νέο σύνταγμα το προηγούμενο κεφάλαιο για τη θρησκεία αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6, που εγγυάται ελευθερία θρησκευτικής και μη πεποίθησης.
- Παράγραφοι:
 1. καθένας έχει δικαίωμα ελεύθερης εκδήλωσης θρησκείας ή πεποίθησης του, είτε ατομικά είτε από κοινού με άλλους υπό την επιφύλαξη της ευθύνης του δυνάμει του νόμου
 2. οι κανόνες που αφορούν την άσκηση αυτού του δικαιώματος εκτός των κτηρίων και των κλειστών χώρων μπορούν να καθοριστούν με νόμο του κοινοβουλίου για την προστασία της υγείας, προς το συμφέρον της κυκλοφορίας και για προς το συμφέρον και την πρόληψη της δημόσιας τάξης

Άλλα άρθρα του συντάγματος

- Α. 1: όλα τα πρόσωπα στην Ολλανδία τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης σε όμοιες περιστάσεις. Δεν επιτρέπει διακρίσεις στη βάση φυλής, θρησκείας, πολιτικής γνώμης, πεποίθησης, φύλου ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο.
- Α. 23: εγγυάται ελευθερία θρησκευτικής ή μη εκπαίδευσης. Δημόσια εκπαίδευση: ίση μεταχείριση και σεβασμό της θρησκείας ή πεποίθησης του καθενός.

Συνταγματικότητα

- Το σύνταγμα δεν συνεπάγεται γενική εγγύηση της ελευθερίας συνείδησης. Αν και ιεραρχικά ανώτερο έχει αποκλειστεί η εξουσία ελέγχου συνταγματικότητας από τα δικαστήρια και έχει περάσει στο νομοθετικό σώμα.
- Τα δικαστήρια εξετάζουν μόνο τη συμβατότητα της νομοθεσίας (διαφορετικής του κοινοβουλίου) με το σύνταγμα. Όμως το σύνταγμα ορίζει ότι τα δικαστήρια είναι αρμόδια να ελέγχουν τη συμβατότητα όλων των ειδών νομοθεσίας με τις διατάξεις συνθηκών, οι οποίες δεσμεύουν όλα τα πρόσωπα ή αποφάσεων των διεθνών οργανισμών.
- Το α. 9 της ευρωπαϊκής σύμβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και α. 18 του διεθνούς συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα είναι δυνατόν να τύχουν επίκλησης σε δίκες σχετικές με τη θρησκεία. (van Bijsterveld 2007: 409-)

Γενικότερο πλαίσιο

- Στο ισχύον σύνταγμα το θρήσκευμα ως οργανισμός δεν αναφέρεται πλέον , ούτε οι οικονομικές σχέσεις κράτους θρησκευμάτων. Η ελευθερία εκκλησιαστικής οργάνωσης όμως είναι ουσιαστικό στοιχείο της εγγύησης της θρησκευτικής ελευθερίας
- Το σύνταγμα δεν παρέχει πλαίσιο για οικονομικές σχέσεις και περαιτέρω θεσμικές εγγυήσεις είναι αναγκαίες. Απαιτείται ανάπτυξη γενικά των ελευθεριών αυτών από το νομοθετικό σώμα.
- Οι συμφωνίες μεταξύ θρησκευμάτων και κράτους δεν είναι σύνηθες στην Ολλανδία. Ειδικό γεγονός ήταν η συμφωνία του 1983 μεταξύ κράτους και συμβαλλομένων θρησκευμάτων που σηματοδοτούσε τον τερματισμό των παραδοσιακών υποχρεώσεων του κράτους / κυβέρνησης σε σχέση με μισθούς/συντάξεις θρησκευτικών λειτουργών που επικυρώθηκε με νόμο. (van Bijsterveld 2007: 409-410)

Σχολιασμός

- Το σύνταγμα δεν κάνει αναφορά στο σύστημα σχέσεων κράτους – θρησκευμάτων στην Ολλανδία. Δεν υπάρχει αναφορά στο θρήσκευμα ως οργανισμού, παρά μόνο η αναφορά στη θρησκευτική ελευθερία, αντίστοιχη με αυτή των διεθνών συμβάσεων.
- Θεωρείται ότι εμπεριέχεται το δικαίωμα της αυτονομίας των θρησκευτικών κοινοτήτων στην ελευθερία της θρησκείας.
- Δε θεωρείται συνηθισμένο γεγονός η σύναψη συμφωνιών μεταξύ κράτους και θρησκευμάτων. Η μόνη που υπήρξε αφορούσε αποστέρηση προνομίων (μισθοί και συντάξεις θρησκευτικών λειτουργών).

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Κατηγορίες προσέγγισης του συστήματος

Σύστημα χωρισμού

- Το σύστημα σχέσεων θρησκευμάτων και κράτους χαρακτηρίζεται ως σύστημα χωρισμού.
- Η αρχή του χωρισμού:
 - δεν έχει διατυπωθεί ρητά στο σύνταγμα ή σε νομοθεσία.
 - παίζει ρόλο και αναφέρεται στη νομοθετική διαδικασία, τη διοίκηση και στις δικαστικές αποφάσεις.
 - έχει νόημα στην οργανωτική ανεξαρτησία των θρησκευμάτων και για τις οικονομικές σχέσεις θρησκευμάτων και κράτους.
 - συνέπειες για την ίση μεταχείριση και για τις στάσεις έναντι θρησκευτικών και μη κινημάτων.
- Ο χωρισμός δεν είναι αυστηρός με την έννοια ότι δε θα έπρεπε να έχουν καμία σχέση μεταξύ τους, ούτε είναι αρχή εχθρική προς τα θρησκευόμενα. (van Bijsterveld 2007: 410)

Σύστημα χωρισμού (2)

- Η ερμηνεία με βάση τις συνταγματικές διατάξεις πρέπει να ερμηνεύεται σε εναρμονισμό με την αρχή της ουδετερότητας του κράτους και της ελευθερίας θρησκείας ή πεποίθησης όπως προστατεύονται στα α.1 και 6. του συντάγματος.
- Η κρατούσα θεωρία των θεμελιωδών δικαιωμάτων αναγνωρίζει ότι τα κλασικά φιλελεύθερα δικαιώματα μπορούν να υπαγορεύσουν κρατική θετική δράση για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων. Αυτό ισχύει και για την ελευθερία θρησκείας. (van Bijsterveld 2007: 411)

Σχολιασμός

- Στην Ολλανδία υπάρχει σύστημα χωρισμού κράτους θρησκευμάτων.
- Η αρχή του χωρισμού δεν έχει διατυπωθεί σε σύνταγμα ή κοινή νομοθεσία.
- Η κρατούσα ερμηνεία είναι ότι η αρχή του χωρισμού προβλέπεται εμμέσως από το Ολλανδικό σύνταγμα.
- Από θρησκευτική ελευθερία απορρέει το δικαίωμα στην αυτονομία των θρησκευμάτων, δηλαδή στην αποκλειστική τους δικαιοδοσία να οργανώνουν και να διοικούν τις εσωτερικές τους υποθέσεις.
- Δεν είναι ο αυστηρός χωρισμός (αντίστοιχος της Γαλλίας, του λαϊκού κράτους, ειδική περίπτωση στην Ευρώπη λόγω γαλλικής επανάστασης).
- Η αρχή του χωρισμού πρέπει να ερμηνεύεται μαζί με την αρχή ουδετερότητας του κράτους.

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Νομικό καθεστώς των θρησκευτικών οργανισμών στην Ολλανδία

Θρησκευάματα και αστικός κώδικας

- Τα θρησκευάματα ως οργανισμοί δεν αναφέρονται πλέον στο σύνταγμα . Όμως, το θρήσκευμα προστατεύεται δυνάμει του συντάγματος όπως και η ελευθερία αυτοοργάνωσης του
- Η βασική έκφραση του καθεστώτος των θρησκευμάτων πρέπει να εντοπιστεί στο νόμο που διέπει τα νομικά πρόσωπα. Τα θρησκευάματα είναι νομικά πρόσωπα του αστικού δικαίου. Ο αστικός κώδικας τα αναγνωρίζει ως νομικά πρόσωπα *sui generis*. Η διαμόρφωση της εσωτερικής έννομης τάξης ανήκει στα ίδια. Ο αστικός κώδικας προβλέπει απλά ότι τα θρησκευάματα διέπονται από τα δικά τους καταστατικά στην έκταση που δεν έρχονται σε σύγκρουση με το δίκαιο. (van Bijsterveld 2007: 411-412)

Θρησκευάματα και αστικός κώδικας

(2)

- Συνέπεια του δικαιώματος της αυτονομίας: αστικός κώδικας τα εξαιρεί από τις γενικές του διατάξεις που είναι εφαρμοστέες σε όλους τους τύπους νομικών προσώπων. Υπάρχει προτεραιότητα του δικαίου των θρησκευμάτων επί του αστικού δικαίου σε αυτόν τον τομέα.
- Δεν υπάρχει νομικός ορισμός του θρησκευάματος, το καθορίζει από οργανωτική άποψη ο οργανισμός που ιδρύεται ως θρήσκευμα
- Σε υπόθεση αμφισβήτησης της φύσης ενός θρησκευτικού οργανισμού, το δικαστήριο προσδιόρισε τις ελάχιστες προϋποθέσεις για την ύπαρξη δομημένου οργανισμού και για τη σχέση του με τη θρησκεία.
- Δεν υπάρχει σύστημα προηγούμενης αναγνώρισης θρησκευμάτων
- Οι θρησκευτικές κοινότητες μπορούν να αναγνωρίζονται ως σωματεία ή ιδρύματα (συχνά οι μη χριστιανικές επιλέγουν αυτή τη μορφή οργάνωσης) (van Bijsterveld 2007: 412)

Σχολιασμός

- Η διαφορά με πλειονότητα χωρών της Ευρώπης είναι ότι η Ολλανδία δεν έχει κάποια μορφή, είδος αναγνώρισης. Άρα είναι σύστημα χωρισμού χωρίς αναγνώριση, αλλά όχι λαϊκό κράτος όπως της Γαλλίας.
- Τα θρησκευάματα είναι νομικά πρόσωπα sui generis του αστικού δικαίου. Άλλη επιλογή είναι η μορφή σωματείου ή ιδρύματος του αστικού δικαίου (τότε δεν έχει ευλυγισία στο θέμα του καταστατικού όσον αφορά την οργάνωση και διοίκηση). Αν επιλέξει το θρήσκευμα νομική προσωπικότητα sui generis τότε διαμορφώνει το καταστατικό με βάση τις δικές του αρχές.
- Ουσιαστικά ο αστικός κώδικας περιέχει μια εξαίρεση που αφορά τα θρησκευάματα.
- Δεν υπάρχει κάποιος νομικός ορισμός του θρησκευάματος.

Βιβλιογραφία

1. Sophie C. van Bijsterveld, Κράτη και Θρησκευόμενα στην Ολλανδία, στο Gerhard Robbers (επιμέλεια) (2007), μτφρ. Κυριάκος Κυριαζόπουλος, Κράτη και θρησκευόμενα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 403-430
2. [Σύνταγμα της Ολλανδίας](#)
3. [Ευρωπαϊκή σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων](#)
4. [Διεθνές σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα](#)

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2016

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

